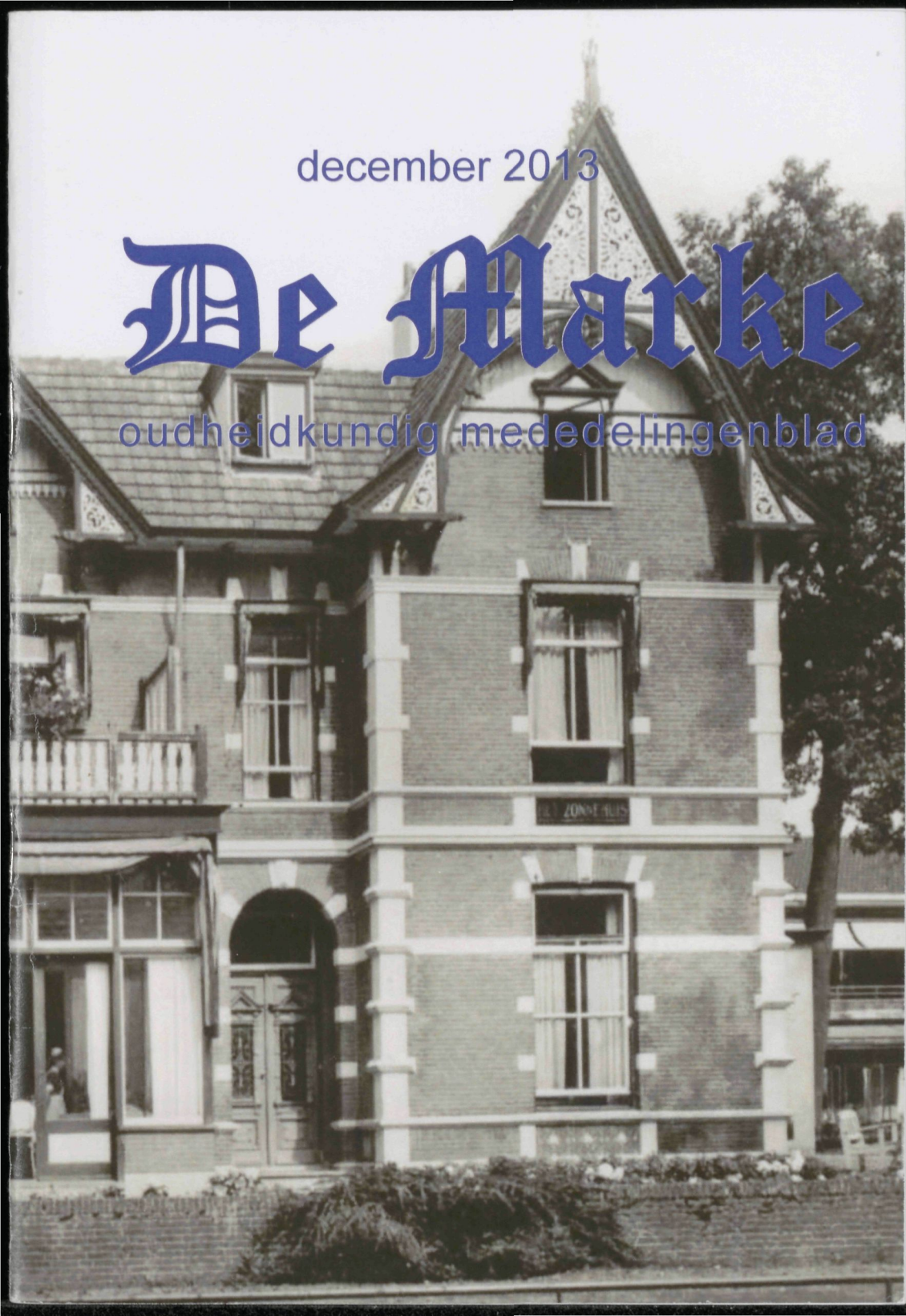

december 2013

De Marke

oudheidkundig mededelingenblad

De Marke

is het orgaan van de Oudheidkundige Vereniging 'De Marke', met als werkgebied de plaatsen Beekbergen, Brummen, Eerbeek, Hall, Hoenderloo, Klarenbeek, Loenen & Ughelen.

Eindredactie: Willem Reusink
Noteboomstraat 15
7101 MG Winterswijk
☎ 05 43 - 51 46 92 / ☎ 06 23 41 90 97
E✉: willem.reusink@planet.nl

Bestuurs Samenstelling OHV 'De Marke':

Voorzitter: H.W. van Harreveld
Tuinstraat 59 6971 BH Brummen ☎ 05 75 - 56 60 48

Secretaris: G.J. Regelink
De Pothof 97 6971 HE Brummen ☎ 05 75 - 56 02 27
E✉: info@ohv-demarke.nl

Penningmeester: J. Zengerink
Rhienderensestraat 53 6964 BH Hall ☎ 03 13 - 65 19 60
bankrek: NL91ABNA437063763 t.n.v. penningmeester De Marke

Bibliothecaris: W.T.M. Klomp
Langschoten 71 7371 EP Loenen ☎ 055 - 505 22 76

Leden: M.R.I. Fleur-le Rütte
Wedinkerf 11 6961 MT Eerbeek ☎ 03 13 - 65 32 08
A. Jansen-Hagen
Veldkantweg 14A 6961 HJ Eerbeek ☎ 03 13 - 65 21 83

Lidmaatschap: €14,00 per jaar; aanmelden bij de secretaris.
Excursies: 2 x per jaar organiseert 'De Marke' een excursie.
Lezingen: gemiddeld 5 x per jaar organiseert de vereniging lezingen.
Mededelingenblad: dit blad verschijnt vier maal per jaar (mrt - juni - sept - dec)
Website: www.ohv-demarke.nl

Overname van (gedeeltelijke) teksten en afbeeldingen uit dit blad is slechts toegestaan na schriftelijke toestemming van de eindredacteur.

Losse nummers: €4,00

© 2013 De Marke, Brummen

Mededelingenblad 'De Marke'

jaargang 37 no 4

Inhoudsopgave:

pag	1	Inhoudsopgave	
	2	Redactionele mededelingen en agenda	
	3	Willem Reusink	- en dit zijn de namen
	4	Corrie C. de Kool	- Prachtig (verslag busreis)
	7	Marianne van Zadelhoff	- The Flying Fortress (kort vervolg)
	9	Eric Kleverwal	- Stichting Historie Loenen
	11	B. Vrijhof	- Winkelerf Oranje Nassauplein
	13	Corrie C. de Kool	- Over holtrichters en brinken
	18	Jaap van der Weel	- Delpher.nl
	19	Willem Reusink	- De Hof te Wapsum (rectificatie)
	20	Willem Reusink	- Schoonaerde, een instituut
	25	Willem Reusink	- Ons land een koninkrijk
	30	Jan Regelink	- Nieuwe boeken bibliotheek 'De Marke'
	32	Willem Reusink	- Nieuwe opzet Kad. Atlas Gelderland
	32	Jan Regelink	- Verzameldag 2014

Op het omslag een eind jaren '50 afbeelding van het 'Zonnehuis' in Beekbergen (hoek Dorpsstraat en Ruitersmolenweg).

Deze instelling voor langdurig zieken kwam in 1929 tot stand. Daarvoor heette het 'Villa Sarphat' en was het een instelling voor dronkzuchtige vrouwen, die geleid werd door de bekende freule Hartsen.

Redactionele mededelingen

Mijn mailbox wordt met grote regelmaat gevuld met de meest uiteenlopende pers-berichten. Iedereen wil wel gratis reclame in ons blad. Soms pik er eentje uit, die ik zelf de moeite waard vind en neem die dan op. Die bent u in het verleden dan ook nog wel eens tegengekomen.

Afgelopen kwartaal vroegen meer dan tien verenigingen/stichtingen/instellingen om plaatsing in de eerstvolgende uitgave van 'De Marke' (deze dus). Sommige zijn op dit moment al door de tijd achterhaald en dan heeft het al helemaal geen zin meer om ze op te nemen, maar bij de resterende vind ik het nog steeds een moeilijke zaak om hier keuzes in te maken. Daarom neem ik ze als regel niet meer op, tenzij ze voldoende interessant zijn voor u als lezer en ze nog aan de actualiteit voldoen. Dan kan een (verkorte) opname zinvol zijn. In andere gevallen zal ik met de vermelding van een internet-adres volstaan.

In bepaalde gevallen zal er vermelding op onze eigen website plaatsvinden.

De volgende internetadressen wil ik graag onder uw aandacht brengen:

www.mijngelderland.nl

www.erfgoedgelderland.nl

www.monumenten-boek.nl

www.delpher.nl (zie ook artikel Jaap van der Weel op pagina 18).

Lezingen 'De Marke' voorjaar 2014

Donderdag 23 januari om 20.00 uur is mevrouw Masja Parlevliet van Sectie Archeologie gemeente Apeldoorn, onze spreekster. De titel van haar lezing: 'Apeldoorn, een rijk archeologisch bodemarchief! Archeologie van de stad, de dorpen en het buitengebied.' Locatie: Jeugdhuis in Loenen.

Donderdag 13 maart om 20.00 uur geeft de heer Rob Rademaker uit Zutphen een lezing over de gevelstenen in zijn stad. Locatie: Concordia in Brummen.

Woensdag 23 april om 19.30 uur begint onze algemene ledenvergadering. Aansluitend spreekt de heer R. van Heek uit Velp over Huis Bergh in 's Heerenberg. Zijn vader, dr. J.H. van Heek, kocht in 1912 Huis Bergh en maakte het weer bewoonbaar. Locatie: De Korenmolen in Eerbeek.
Alle lezingen worden ondersteund met beeldmateriaal. Belangstellenden bij de lezingen zijn welkom.

De halve dagexcursie is op zaterdag 7 juni en we brengen dan een bezoek aan Huis Bergh in 's-Heerenberg.

..... en dit zijn de namen

Mevrouw Pé Hillebrink-Plant heeft zich ingespannen om de namen van de kinderen op deze foto te achterhalen. Met behulp van Dorus Barmentlo en mevrouw Marietje Verbeek-Siens, die zelf ook op de foto staan, werden alle namen achterhaald. Daarvoor hartelijk dank aan mevrouw Hillebrink!

Bovenste rij; Jo Zomer, Ab Kersten, Toon van het Hekke, Hendrik Barmentlo, Evert Barmentlo, Cornelis van der Veen (zoon van Marten), Bertus Barmentlo.

Tweede rij; Jo de Wit (handen samen), Gerrit de Wit, Dorus Barmentlo, Bertus van het Hekke, Hein Hofman, Teun Hofman, Mies Barmentlo, Marietje Siens.

Knielend met bal, Teun de Wit.

Mevrouw Hillebrink: "Het huis is inderdaad het huis van aannemer Marten van der Veen, maar stond aan de overkant van de Veldkantweg, waar nu nog huis en werkplaats gevestigd zijn.

Het zijn allemaal buurkinderen, die graag een potje voetballen. Ik herkende, (al ben ik 15 jaar jonger) toch al gauw een aantal mensen, waaronder Dorus Barmentlo. Dus ben bij hem op bezoek gegaan. Degene die hij niet meer wist, kon ik bij mevr. Marietje Verbeek-Siens achterhalen. Voor zover ik weet zijn dat ook de enige nog in leven zijnde mensen van dit plaatje.

Leuk detail: bij het gesprek met mevrouw Verbeek-Siens, kon ze zich nog herinneren dat haar moeder 'mopperde', omdat ze zich zo 'smerig' (vies van het spelen) op de foto had laten zetten."

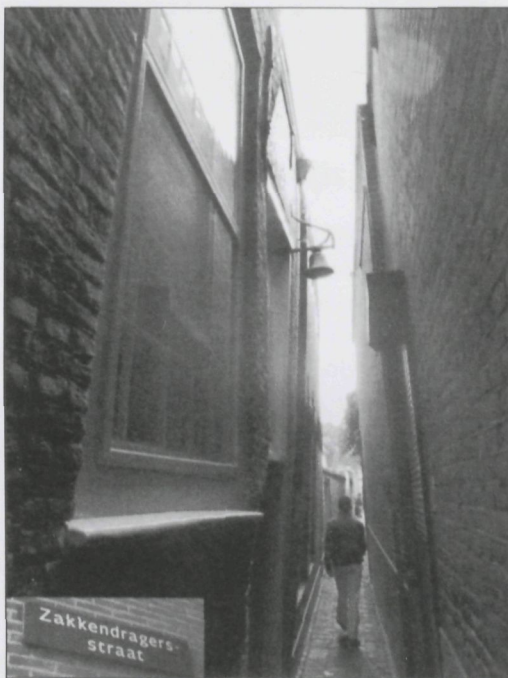
Willem Reusink

Zaterdag 31 augustus jl. was de datum van én de excursie naar Dordrecht én de sluiting van inzending van kopij voor het septembernummer van De Marke. Daarom nu een persoonlijk getint verslag (gemaakt op 5 september) van de excursie onder de titel

Prachtig

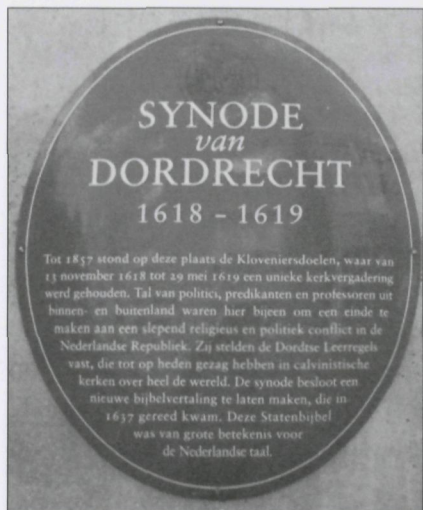
Prachtig was de comfortabele busrit die begon tussen de bossen en de heide van de Veluwe waar het miezerde, voortging over de vlakke Betuwe waar het regende, en toen eindigde bij de kruising van brede waterwegen naast de Veerdam in het droge Dordrecht, waar de harde wind boven het water het wolkendek open waaide. De verse koffie in het Veerhuis smaakte uitstekend, het nog bevroren appelgebak iets minder.

Prachtig was de wandeling door de oude stad waar de gids ons - als zijn 901e groep - rondleidde en ons de oude specifiek Dordtse, hellend gemetselde gevels toonde, evenals ingenieuze waterkeringen in straten en voor huisdeuren. En die - mede op ons verzoek- ons voerde naar het smalle Zakkendragersstraatje, met de gildekamer van het indertijd belangrijke Gilde van de zakkendragers. Naast het kamerraam hing hoog boven ons hoofd de oude klok uit 1773, (zie foto) die geluid werd als er werk te doen was voor de zakkendragers. Die verzamelden zich dan snel in hun gildehuis en moesten dan loten met een dobbelsteen in een speciale bak met een gat (de 'smak') wie het schip mocht lossen of laden en dus loon kreeg, het 'smakgeld'.

Zo kregen wij een indruk van de werkomgeving van voorvader Willem de Kool. Maar werden wij ook herinnerd aan Hermen en Cornelis en Salomon en Wouter en Steven en nog een Steven de Kool, broertjes en neefjes die rond 1700 als weeskinderen in Dordrecht opgroeiden en de een na de ander - als ze oud genoeg waren - met schepen van de Verenigde Oost-Indische Compagnie naar Nederlands Indië waren weggezonden. Alleen Hermen kwam terug. En hoe na aftrek van alle 'kosten' het schamele restant van de bescheiden gage van één van hen naar zijn

oude moeder ging, en naar zijn achtergebleven jongste broertje Willem. Dat kleine knaapje groeide uit tot een potige zakkendrager, die een bakkerijtje in de Suikerstraat kon kopen voor zijn zoon Gerrit en daarmee de kiem legde voor latere generaties bakkers en molenaars De Kool in Dordrecht, Rotterdam en Rijsoord.

Indrukwekkend was het om stil te staan bij het nieuwe gerechtsgebouw op de plaats van de voormalige Kloveniersdoelen, waar een groot blauw schild op de muur (foto links) vermeldt dat hier in 1618-1619 de Dordtsche Synode werd gehouden, die belangrijke kerkvergadering, waar de afgevaardigden uit de Republiek onder meer besloten een vertaling van de Bijbel in het Nederlands uit te geven, en waaraan de ons bekende Willem Baudaert of Baudartius uit Zutphen als kenner van het Hebreeuws ook heeft meegewerkt. Die zogeheten Statenvertaling kwam in 1637 gereed en is van grote invloed is geweest op de vorming van onze Nederlandse taal.

Naast de blauwe gedenkplaat herkenden we een grote reproductie op de muur van een bekende afbeelding van de Synode: een grote vergaderzaal met daarin waardige hoge heren met hoge hoeden, gezeten rond twee grote tafels en omringd door rijen banken met even achtenswaardige afgevaardigden. Even later wandelden we langs het Hof van Dordrecht, een oud Augustijnenklooster dat nu wordt gerestaureerd, waar in de toekomst herinneringen aan deze Synode en Bijbelvertaling zullen worden bewaard.

Prachtig is ook de 'nieuwe' witte spoorhefbrug (of is het hef-spoorbrug?) over de Oude Maas, maar liever niet in één blikveld met het kenmerkende silhouet van die majestueuze oude, hoge Grote Kerk, met zijn half afgebouwde toren en daarbovenop vier wat merkwaardig geplaatste uurwerken, naar alle

zijden één. De ons toebemeten tijd was helaas te kort om de kerk ook in te gaan.

Prachtig was 's middags de zonnige Biesbosch, waar we vanuit Drimmelen hebben rondgevaren, zon op 't hoofd en haren in de wind, door krenken en langs oevers, dicht begroeid met hoge rozerode springbalsemien (in onze huistaal Jona's wonderboom, vanwege de snelle groei) en gele gulden roede. Uiteraard lieten de naar men zegt ruim tweehonderd bevers mede vanwege de grote drukte op het water zich niet aan ons zien. Maar af en toe verstrooide de kapitein ons met informatie over doorgestoken polderdijkjes, drinkwaterbekkens, en aan de natuur teruggegeven gronden 'nu broedplaatsen van weide- en watervogels'.

Grote Kerk en Nieuwe Haven (rechts van de kerktoren de witte hefbrug)

Een prachtige jaarlijkse excursiezaterdag was het van onze Oudheidkundige Vereniging 'De Marke'. Dank!

Corrie C. de Kool

De foto's bij dit artikel werden tijdens de excursie door de auteur gemaakt.

The Flying Fortress (the 8th Ball)

In ons vorige mededelingenblad stond een artikel van René Vos over de neergestorte bommenwerper bij de Eerbeekse brug op 2 november 1944. Daarbij vond Alvin Bader de dood achter de boerderij aan de Den Broekweg 1 te Hall.

Het was de bedoeling dat er bij dit artikel meerdere foto's geplaatst zouden worden maar door onbekende oorzaak kwam een mail met foto's niet over. Daarom hierbij alsnog de gemiste afbeeldingen om het verhaal te completeren.

Rechts: Alvin Bader

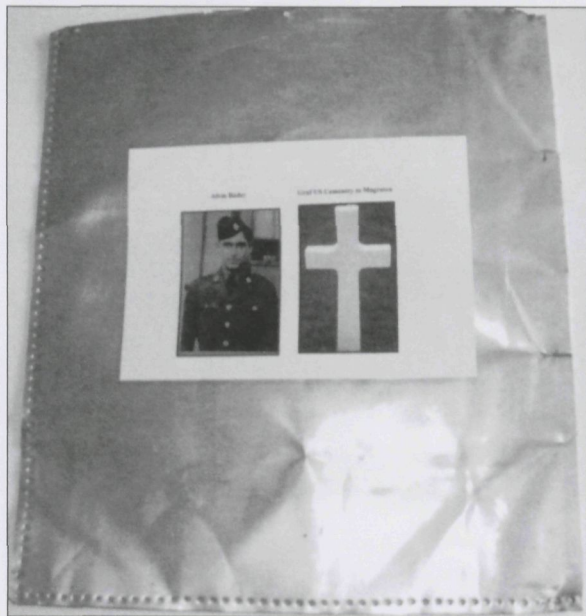
4 november 1921 – 2 november 1944

Onder: Crew van the 8th Ball Crew van de B – 17 G, waarvan de Amerikaanse Eerste Luitenant Jack T. Davis de piloot was.

Boven: Op 16 september 1995 wordt ter ere van de omgekomen T/Sgt Alvin Bader een kleine gedenksteen onthuld door F/O Nino L. Guiciardi. De steen ligt op grond van de familie Spee aan de Den Broekweg te Hall.

Hiernaast:

Stukje beplating van het gecrashte vliegtuig The 8th Ball, dat René Vos ons toezond. Op het stukje beplating ligt een papier met twee foto's.

Marianne van Zadelhoff

Afgelopen april hebben vier (oud)-Loenense verzamelaars de koppen bij elkaar gestoken. Hoewel al onze persoonlijke verzamelingen verschillend waren, hadden we toch een ding gemeen: Loenen en de geschiedenis ervan. We waren van mening dat de laatste jaren met de opkomst van het digitale tijdperk, veel oud materiaal verloren gaat of letterlijk weggegooid wordt. Met dit in het achterhoofd startte deze groep (inmiddels Stichting Historie Loenen) de jacht op oud foto- en filmmateriaal van het dorp Loenen.

Er moest natuurlijk ook een logo komen.

Na vele koppen koffie & gevulde koeken kwam na enige tijd Jan Janssen met geweldige mooie schetsen met torens van ons mooie Loenen. Het is echt een typisch Loenens logo geworden: te weten de R.K. kerk, De Vrijenberg, Kasteel ter Horst & de N.H. kerk Met deze schetsen van Jan hebben we Natasja Veesaert Beeldschermwerk (www.veesaert.nl) uit Eerbeek gevraagd hier een mooi logo van te maken

Ons doel is het behouden van het cultureel erfgoed van het dorp Loenen op de Veluwe. Alles in de meest brede zin van het woord, met name het organiseren van exposities, het verzorgen van publicaties en het aanleggen en onderhouden van verzamelingen.

Ondertussen ontstond ook het idee om al deze verzamelde foto's, films en andere materialen te gaan exposeren in Verenigingsgebouw 'De Brink' en wel op 15 en 16 Februari 2014.

Tevens zij we nu al bezig en in heel 2014 alle gebeurtenissen van ons Loenen vast te leggen op film. We willen n.l. een nieuwe film maken voor het dorp. De laatste film die er is gemaakt, was in 1988 met het 1150-jarig bestaan van het dorp.

Inmiddels enkele maanden verder, is de inzameling van materiaal in volle gang. Mocht U nog in het bezit zijn van foto's, film ,oude ansichtkaarten, suikerzakjes, consumptiemunten, theelepeltjes of andere gebruiksmaterialen van Loenen, dan houden wij ons van harte aanbevolen.

Foto's e.d. zouden we graag willen inscannen en deze krijgt U uiteraard weer terug.

Tot slot:

Wilt u ook helpen een stukje geschiedenis van ons mooie dorp te bewaren en wilt U ons daarbij financieel ondersteunen, dan kunt u een bijdrage storten op:

NL 79 RABO 0326142703 t.n.v. Stichting Historie Loenen.

Eric Kleverwal

Het bestuur van de Stichting Historie Loenen, van links naar rechts:

Jan Janssen 055-5052344 / 06-20218575

Henk Slief 055-5413115 / 06-53191825

Adriaan Klomp 055-5053135 / 06-51884629

Eric Kleverwal 0313-656008 / 06-12654889

Winkelerf Oranje Nassaplein Eerbeek

In 'GEMEENTE THUIS' van 25 januari 2013 is officieel het vernieuwde plein gepresenteerd met een nieuw bord : **Winkelerf** (in grote zwarte letters op witte achtergrond; erboven in blauw een auto en een persoon met aan de hand een kind en boodschappentassen).

Wat een aanwinst en wat een vondst!

Sinds 1982 ben ik Eerbeekenaar en heb met belangstelling de vele veranderingen in het dorp gevolgd. Zo ook in 2012 als meest recente de reconstructie van het Oranje Nassaplein. Die duurde bijna een jaar wegens de omvangrijke werkzaamheden, waarbij het hele plein van gevel tot gevel letterlijk op z'n kop werd gezet.

Het nieuwe plein heeft nu - oktober 2013- negen maanden lang in zijn nieuwe opzet dienst gedaan. Al die tijd heb ik als 93-jarige, wandelend met een rollator, of tijdens bezoeken met mijn auto, de gelegenheid te baat genomen alle veranderingen eens rustig te bekijken en te 'ondergaan'.

En daarvan onderstaand een verslag.

Het maakt niet uit van welke kant, door welke straat, je naar het plein toegaat, als automobilist, als fietser, dan wel als voetganger – zonder of met rollator of kinderwagen – direct valt het op in een andere 'wereld' terecht te zullen komen. De waarschuwingen voor de overgang zijn opvallend door strepen en banden die nauwelijks boven het wegdek uitsteken, maar vooral door borden met grote zwarte letters '**Winkelerf**', met erboven de vertaling in iconen voor degenen die niet kunnen lezen of de nederlandse taal niet machtig zijn.

In een klap is het je duidelijk dat je een hele grote afgeronde ruimte binnenkomt, een wereld waar je veilig bent, waar iedereen zich vanzelfsprekend gedraagt als mens van klein tot groot. Het maakt niets uit: lopend, per fiets of per auto, de snelheid is *stapvoets*!

Wel een wonderlijke ervaring op *dit* winkelplein! Helemaal verschillend bijvoorbeeld van ons andere winkelplein in de Stuijvenburchstraat. Daar ben je als voetganger hoogstens veilig(?) op de trottoirs en op de zebra's.

Wat is de vondst? De ruimte tussen de vier omringende gevels is bestraat met klinkers. Felrode klinkers voor de voetgangersbestemmingen. Donkerrode klinkers voor de doorgaande weg en de parkeervakken. De grenzen afgebakend met blauwe klinkers en met brede blauwe stenen platen zonder noemenswaardige verhogingen. Verder een aantal verhoogde beplantingsvakken omringd met brede stenen elementen en geschikt voor vele zitplekken. En een groot stapsgewijs opgebouwd rond element als een soort podium.

De twee 'oude' kiosken zijn gehandhaafd in de schaduw van de – enige! – gespaarde grote haagbeuk, evenals de ondergrondse afvalcontainers.

Kortom, een ruim plein zonder obstakels, zonder gebods- of verbodsborden, zonder zebrapaden, zonder trottoirs, waar je je fiets, je auto en je afval kwijt kunt en in alle rust het ruime assortiment winkels met een bezoek kunt vereren.

Op de – weliswaar koude – zitplaatsen is gelegenheid voor een buurtpraatje.

Ook in andere opzichten voldoet het vernieuwde plein. Ik sprak met dorpsgenoten, waaronder bewoners boven de winkels die langduriger ervaringen hebben met alles wat er beweegt en leeft. Kinderen hebben de mogelijkheid van veilig spelen ontdekt, en fietsen met hun (drie-)wielertjes dat het een lieve lust is. Of ze ontdekken dat er regenwater in de ondiepe schaal bovenop het 'rond' zit: spelen met water, soort pootjebaden! Ook rolschaatsen is 'in'. Het is nog afwachten of er ook 'ouderwetse' spelletjes zullen ontstaan als tolleren met een zweep, hinkelen, hoepe-len, verstoppertje spelen met een plek op het plein als 'honk'.

Wel waren de genoemde ervaringen kennelijk aanleiding om het eerste opschrift op het blauwe **Winkelerf**-bord te vervangen door een nieuw: de persoon met kind en boodschappen is vervangen door een icoon 'winkel' en een paar kinderen met een bal zijn toegevoegd.

De doorgaande weg voor twee richtingen is niet meer interessant voor de bromfietzers die voorheen lekkere rondjes konden rijden en lawaaioverlast veroorzaakten.

Ook de vogels hebben zich moeten aanpassen. Voorheen konden ze zich vermaken in de prachtig witbloeiende Catalpa, na de bloei getooid met hele lange vruchtpeulen. Of ze konden de omgeving verkennen vanuit de hoogopgaande zuileik. Beide bomen met nog een paar andere grote moesten sneuvelen in verband met de milieuvriendelijke ondergrondse regenwaterkelder met lekkende bodem.

Nu zijn de vogels – voorlopig – aangewezen op de grote ronde haagbeuk en op de pas geplante schrielle bomen in de plantvakken. Vraag: waarom geen halfwas bomen gekozen die opgekweekt in grote potten het hele jaar plantbaar zijn en daarmee het plein meteen weer groen hadden aangekleed?

Kortom: Wat een aanwinst, wat een vondst: met slechts één bord is een vernieuwde openbare ruimte in een heel dorp veilig geworden, mede dankzij een Europese subsidie, zoals gemeld in een onopvallend bordje ergens op het plein.

Als men het plein verlaat, waarschuwt een dikke rode streep door het bord **Winkelerf** dat men weer belandt in de 'boze buitenwereld' met trottoirs van drie, vier, vijf of meer brede tegels, vaak versmald tot minder dan drie tegels door breed uitgegroeide hagen of overhangende takken.

Het zou mooi zijn als overal in Eerbeek en de rest van onze gemeente de openbare ruimte zo gebruiksvriendelijk kon worden. Kinderwagens, rolstoelen en rollators hebben een breedte van minstens drie stoeptegels nodig en verlaagde trottoirbanden op alle logische oversteekpunten!

B. Vrijhof

Over holtrichters en brinken

Na de bespreking van de masterscriptie van Niek Grupstra '*Prothocoll van Loen-nerbosch. Verandering in landgebruik en -beheer in de Marke van Loenen en Zilven 1595-1893*' (zie jaargang 37 nummer 2 van juni 2013 van 'De Marke') volgt hier een reflectie op onze plezierige samenwerking en enkele gevolgen daarvan voor de kennis van de historie van Kasteel ter Horst en de buurschappen Zilven en Loenen.

Grupstra wilde zijn studie baseren op het markearchief als liefst enige bron. Zelf beschikte ik al over een aantal belangrijke (getranscribeerde) markestukken. De meeste waren gerelateerd aan de familie Hackfort en Ter Horst en andere waren uitgekozen vanwege de namen die daarin voorkomen, bijvoorbeeld verslagen van verkoop van markegronden, maar ook protestbrieven met handtekeningen en kerkrekeningen behoorden tot mijn thuisarchief. Grupstra had veel markeboeken bladzij voor bladzij gefotografeerd, waardoor een grote hoeveelheid archiefmateriaal binnen handbereik kwam. Vanwege de tijdsdruk maakte ieder naar eigen keuze transcripties. Grupstra koos voor samenvattingen, mijn voorkeur ging daarentegen uit naar integrale omzettingen van de markeboeken van de 17^e eeuw met

inbegrip van presentielijsten en beboete lieden. Maar de 'hanepoten' zoals Grupstra moeilijk leesbaar handschrift van enkele oude schrijvers betitelde, liet hij graag aan mij over.

De uitwisseling van informatie in gesprekken en via mails was ook voor mijn onderzoeksterrein ongedacht vruchtbaar. Naast een algemeen beeld groeide het inzicht in meer specifieke onderwerpen, zoals de achtergrond van de geërfden, de gescheidenheid van de buurschappen Zilven en Loenen, ligging van (bepaalde) huizen, hun bewoners en familierelaties. Onderstaand volgen twee uitgewerkte voorbeelden over holtrichters en brinken.

de eerste holtrichters

Het verslag van de holtspreek van 11 juni 1595 is het oudste document van de marke van Loenerbosch dat we kennen. Het oogt als een basisreglement in 49 artikelen, over allerlei zaken en situaties die zich kunnen voordoen in de marke, tot de precieze hoogte van de boete voor het stelen van een stam, of een plank, of een boomstronk toe. Holtrichter was toen Gerard Hackfort.

In de aandacht voor details viel mij zijn naam op. Tot dusver was Gerard Hackfort een wat een duistere figuur, van wie alleen bekend was, dat hij in 1595 in Loenen door zijn knecht was doodgeschoten, een gegeven dat bij rondleidingen op Ter Horst graag met veel fantasie wordt uitgebreid en aangehoord. Het oudste markedocument is dan des te meer bijzonder, omdat het ook een bewijs is dat Gerard Hackfort als holtrichter in Loenen en Zilven heeft gefunctioneerd, naar het zich laat aanzien misschien wel het enige bewijs. Een eerste onderzoek naar meer informatie over hem aangaande zijn holtrichterschap bracht daarna onder meer het volgende aan het licht. [1]

Zijn vader Wijnand Hackfort had in 1560 het ambt van holtrichter gekocht met de bepaling dat de functie erfelijk zou overgaan op zijn erfgenamen. Toen Wijnand Hackfort in 1563 overleed was de oudste van zijn kinderen, zoon Olivier, ongeveer vijftien jaar oud, en nog te jong om zijn vader als holtrichter te kunnen opvolgen. In 1582 overleed Aleyd Boshoff, de echtgenote van Wijnand Hackfort. Uit de verdeling van haar omvangrijke nalatenschap blijkt, dat hun zoon Olivier toen niet meer leefde en dat de tweede zoon, Gerrit Hackfort, (onder meer) de meeste bezittingen in Loenen met De Horst en 'id holtrichteramt van Loenremerckt' kreeg toebedeeld. In 1595 stelde hij orde op zaken in de marke. Van de effectuering van de onder zijn leiding genomen besluiten heeft hij evenwel maar weinig kunnen meemaken, want in oktober van dat jaar werd hij door Jurrien van Coevorden, de waard van de Vrijenberg, vermoord.

Het is niet helder wie de ongehuwde Gerrit Hackfort is opgevolgd als holtrichter. Mogelijk was het zijn jongere broer Alard, de derde zoon van Wijnand Hackfort, maar daarvoor zijn geen schriftelijke bewijzen. Slechts kopieën van enkele holt-

spraakresoluties uit de periode 1595-1630 zijn bewaard gebleven, zonder vermelding van de toen fungerende holtrichter. Alard Hackfort overleed in 1629. Op de eerstvolgende holtpraak in 1630 werd besloten dat de papieren van de marke, de bosbijl en de brandijzers voortaan in een kist met drie sloten bewaard zouden worden in het St. Catharinagasthuis in Arnhem. De drie sleutels van de kist gingen naar de 'holtrichtersse', Olivier Hackfort en het Convent van Bethanien, ook in Arnhem. Wie deze holtrichtersse was, vermeldt het markenboek *Prothocoll van Loenerbosch* uit 1647. Daaruit blijkt dat er onder de geërfden in het Loenerbosch en de marken in 1634 een groot conflict is geweest, waarover in 1637 het Hof van Gelderland een rechterlijke uitspraak had gedaan. Enkelen hadden zich 'de qualiteijt van *gronderven* aangenomen, ende gesocht den *grondt* vanden Loenerbosch te separeren' en buiten medeweten van andere geërfden o.a. markegrond afgegraven en struikhout verkocht. Die tweedeling in bos-erven en grond-erven was ongewenst, meenden zij die vooral belangen hadden in het Loenerbosch en zij eisten veroordeling en schadeloosstelling. Tot de eisers behoorde onder meer 'de holtrichtersse Gertruit van Goltstein', weduwe van Johan van Zallant en een aange trouwde nicht van Gerard Hackfort. Een van de gedaagden was haar neef (!) Olivier Hackfort. Het vonnis benadrukte EENHEID in de marke: állen zijn bos-erven, één holtrichter, één markeboek voor bos- én grondbeheer. De gedaagden werden veroordeeld. In 1635, dus tijdens het proces, overleed Gertruit van Goltstein en waarschijnlijk is daarna Olivier Hackfort holtrichter geworden.

In lasten hangende voorende Doord
 der Vorstendoms Salvo Ende
 Graffschaps Zutphen, tusschen
 Gertruida van Goltstein weduwe
 van wijlen Johan van Zallant als
 Holtlichtersse ende Jhr. Godfried
 van Hingaverde wed. van wijlen de
 Burgemeester Carel van der Sande

Want in de uitspraak over het geschil in 1637 wordt hij dan specifiek genoemd 'in qualiteit als marckenrichter van Loenen en Silvolden'.

Hoewel de gang van zaken na het overlijden van Gerard Hackfort nog niet geheel duidelijk is, blijkt al wel dat de opvolging van de eerste holtrichters niet is geweest van-vader-op-zoon, maar via erfgenamen.

de brink

Een tweede voorbeeld van groeiend inzicht betrof de brink. Dat was een stuk (marke-)grond voor gemeenschappelijk gebruik. Daarom werd bijvoorbeeld in 1823 de weduwe van Berend Zeisink beboet omdat ze zonder toestemming van de geërfden zand van de brink had gehaald. In zijn concepttekst situeerde Grupstra de brink nabij de plaats van het huidige Verenigingsgebouw 'De Brink' aan de Hoofdweg in Loenen. Was dat wel juist? Desgevraagd meenden oudere Loenenaan, dat de brink meer bij de Vrijenbergweg had gelegen. Een grote puzzel begon met als stukken: zelf ingekleurde kaarten van de kadastrale atlas Beekbergen (1832) met gegevens over eigenaren/bewoners van woningen en percelen, naamlijsten van inwoners van Loenen en Zilven uit 1813 en 1815, kleine stambomen van families uit deze buurschappen die waren gemaakt bij eigen onderzoeken naar boerderij De Burggraaf in Zilven en de herkomst van de familienaam Modderkolk. En er was een lijst van uitgegeven gemene gronden uit 1826, compleet met namen van de kopers en ligging, grootte en prijs van de percelen. Die lijst gaf een klein probleem: hij noemde een paar keer de 'Zilvensche brink' als locatie van stukjes verkochte grond. Er waren dus *twee* brinken geweest: één in buurschap Loenen en één in buurschap Zilven. Uiteindelijk bevestigde een oude kaart

uit ca. 1756, te zien in Paleis Het Loo, de ligging van de Zilvensche Brink in de driehoek tussen - nu - de Burggraaf, de Bergakkerweg en de Eerbeekseweg. Dankzij het in elkaar schuiven van de gegevens van de genoemde documenten konden niet alleen de zeer waarschijnlijke woonplaatsen van de meeste inwoners van beide buurschappen worden herleid, maar ook de plaats van de Loenensche brink. Die lag westelijk van de Vrijenbergweg.

Het kaartje op pagina 16 geeft weer hoe de in 1826 gekochte heide van de Zilvensche brink in 1832 is veranderd in percelen bouw- en weiland. En nu weten we ook waarom een huis aan de Burggraaf 'Brinkzicht' heet.

Bronnen:

Gelders Archief Archief Huis Ter Horst 0405;

CODA Markenarchief Huis Ter Horst inventaris 273;

CODA Markenarchieven Apeldoorn 003;

CODA Oud Archief Apeldoorn 001 inv.nr 586 bewonerslijst gem. Loenen, 1813;

CODA idem inv.nr 588 bewonerslijst Loenen en Zilven op huisnummer, 1815;

Kadastrale atlas Beekbergen 1832, 1998.

Voetnoot:

[1] Een album amicorum van Gerard Hackfort, ontstaan tussen 1570 en 1575, is te vinden in de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag. In 1588/89 werd Gerard Hackfort (schepen van Arnhem) aangeklaagd bij het Hof van Gelre en Zutphen vanwege een vermeend positieve houding tegenover de vijand. De zaak met een dossier van ca. 3 cm dik werd gesloten zonder uitspraak.

Corrie de Kool-Verhoog

Delpher.nl

Veel leden van 'De Marke' zullen denken: wat is dat? Een huis of iemand in Brummen of in Eerbeek? Wellicht in Hoenderloo of Ugchelen, want daar weten we niets. Het is geen huis; het is iets wat met de K.B., Koninklijke Bibliotheek, te maken heeft. Historische kranten, ja, maar veel uitgebreider. Delpher is omvangrijker dan alleen die kranten.

Voor hen die beschikken over een pc ga ik u voor:

Ik ga via Google naar Delpher. U moet zelf maar lezen wat daar over geschreven wordt. U kunt hier uw vraag kwijt. Ik deed dat voor Brummen. En dan leest u dat wij de beschikking hebben over 62 boeken waar Brummen in voor komt, 570 in de Googlecollectie, 45.614 krantenartikelen, 1167 tijdschriften en tot slot 155 radiobulletins met Brummen. U ziet, u kunt hier uw vrije tijd mee vullen. Ik deed alvast wat.

In de Flora Zutphanica staat dat in 1781 aan de weg bij Brummen het Gravinnekruid of de Plantago Coronopifolia voorkomt. Het is een weegbreesoort. Ergens anders vond ik een huismiddel tegen huiskrekels. Dit ongedierte kwam veel voor in bakkerijen, lekker warm. Daarvoor moest je hetzelfde middel gebruiken als tegen vliegen. Men neemt wat erwtenbry of soep en mengt daarin wat fijngevreven kobalt. En dit goedje moest je dan daar leggen waar de krekels zich ophield in 1799.

In de Vaderlandsche historie van 1795 lees ik dat er in 't Ampt Brummen verscheiden gewelddenaarigen gepleegd waren, maar dat de opgezetenen hier de koenheid hadden eenige Amptsjonkers in hegtenis te nemen. Zij werden gevangelyk naar Arnhem gebragt. U kunt het nalezen op pag. 299 en 300.

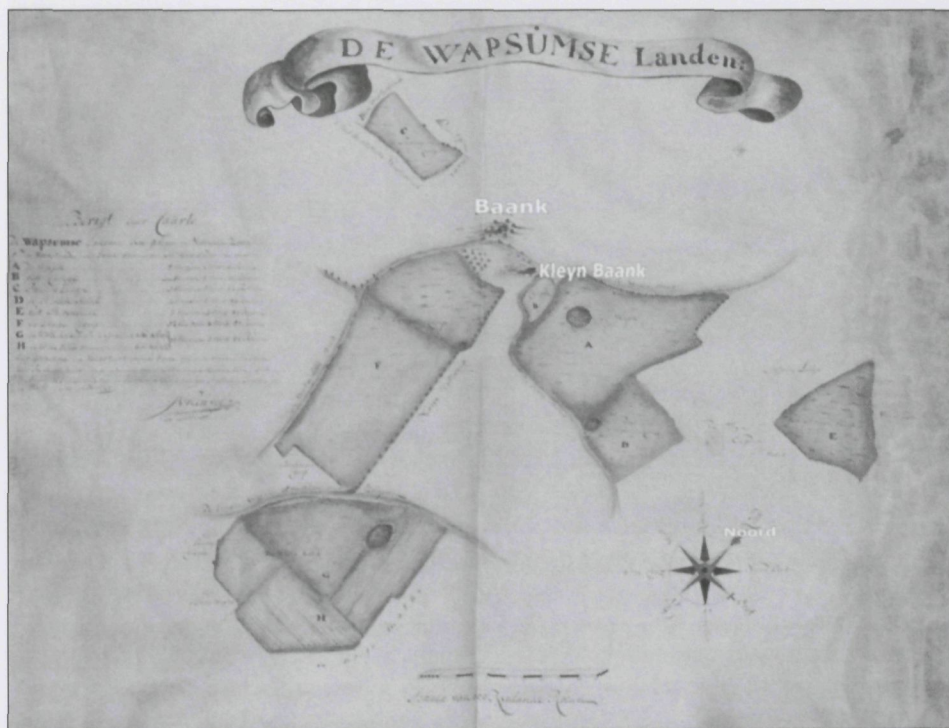
Ik zocht en las wat over Beekbergen. In de geographische beschrijving staat dat de naam is ontstaan uit de vele beken die daar in de omving zijn. De kerk aldaar, die deftig is, wordt er door een Gereformeerde Predikant bedient. In een Almanach uit 1793 is sprake van eene deftige kerk en bij hetzelfde is een verukkelyk bosch, het Beekberger woud genoemd.

Loenen komt hier ook ter sprake met een net kerkjen en natuurlijk papiermolens. Het oude huis de Horst lokt niet weinig nieuwsgierigen derwaarts. Helaas heb ik Hoenderloo niet kunnen vinden en ook Deelen, mijn onderzoek van dit moment, heeft het zelfde euvel als de historische kranten, Deelen bestaat ook in de betekenis van gedeelte. Tot slot: u mag zelf aan de gang!

Jaap van der Weel

De Hof te Wapsum (rectificatie)

In onze vorige Marke stond een artikel van de hand van Dr. Henk Demoed over de Hof te Wapsum. Door onoplettendheid van mijn kant is bij dit artikel de verkeerde afbeelding geplaatst op pagina 11. Daarom wil ik hiervoor excuses aanbieden aan de heer Demoed en hieronder de juiste afbeelding plaatsen.

Kaart van de Wapsumse Landen, I. van Heuvel, 1723. Gelders Archief, Algemene Kaarten Verzameling 224. (Foto: Gelders Archief). Met de boerderijen Baank en Kleyn Baank.

Het opleidingsinstituut 'Schoonaerde' te Brummen

In 'De Marke' van juni van dit jaar had ik een artikel over de villa 'Bellagio' aan de Engelenburgerlaan. De villa die later onder de naam 'Schoonaerde' een begrip zou worden in Brummen. Van eind 1945 tot medio 1987 was in deze villa de in de volksmond geheten Rooms Katholieke Opleiding tot Gezinsverzorgster gevestigd. Deze instelling heeft haar naam in de loop der jaren nog wel een paar keer gewijzigd en begon in de zomer van 1945 als Derde Orde Noviciaat voor meisjes in huize 'De Koppelenburg' aan de Arnhemsestraat. Geheel onder toezicht van de Franciscaanse Derde Orde (OFM), welke sedert 1943 haar landelijk bureau had gevestigd op huize 'De Rees' aan de Arnhemsestraat in Leuvenheim.

Huize 'De Koppelenburg'

Een krantenknipsel uit 1945 (helaas zonder exacte datum) meldt: "Er is geklopt en gehamerd, geschilderd en behangen, en nog hangt de geur van nieuwe verf in huize 'De Koppelenburg'. Maar reeds is hier begonnen aan de vorming van meisjes, (...), één van de startbanen in de richting van geestelijk herstel van ons vaderland. (...). Maar niet lang zal het duren of de gevolgen van dit werk zullen aanwijsbaar zijn. (...).

Slechts voorlopig is het noviciaat ondergebracht in 'De Koppelenburg'. Zoo spoedig mogelijk gaat men verhuizen naar huize 'Schoonaerde' aan de Engelenburgerlaan te Brummen. (...). Dit noviciaat is geen krakende bergplaats van oude vrijsters en geen museum van verzuurde juffrouwen met knotjes en zwarte brillen. Het leeft, en welk een leven! De meisjes die hier gevormd worden, zullen het volgend jaar gereed zijn om hun taak te gaan vervullen."

De organisatie van het noviciaat en de opleiding was in handen van pater Auspicius (Charles van Corstanje). Hij was ook de man die leiding gaf aan de verbouw en inrichting van 'De Rees' tot Bureau van de Derde Orde in 1943. Hij was een leider en organisator, die mede door zijn beminnelijke houding veel zaken gedaan kreeg. Uit de verslagen van diverse meisjes uit de eerste cursusjaren kan de conclusie getrokken worden, dat hij bij de cursistes zeer geliefd was. Binnen de Derde Orde gold pater Auspicius als een duizendpoot: hij redigeerde diverse op de franciscaanse gedachte gestoelde bladen, was een begenadigd spreker, speelde met passie toneel en was zeer kunstzinnig en creatief.

In de vlak naoorlogse tijd waren er nogal wat meisjes die geen dienstbo-
de meer wilden worden, zoals dat
gekend werd uit de vooroorlogse
jaren. Ook was het veel godsdiensti-
ge Nederlanders een doorn in het
oog dat een aantal jonge meiden van
zo'n vijftien tot twintig jaar door
Engelse sigaretten en Canadese cho-
cola meer aandacht voor de bevrij-
ders hadden dan voor het 'nederige'
werk in de huishouding.

Het noviciaat van de Derde Orde
bood dus aan welwillende meisjes
een gedegen opleiding, zoals de
tekst op getuigschriften uit de eind
jaren '40 laat zien: "zij heeft dit jaar
een dieper inzicht verworven in het
serafijns levensideaal en zich met
ijver op de praktijk ervan toege-
legd." (zie ook afb. aan eind artikel).

*Pater Auspicius met een bezoeker in de
tuin van 'Schoonaerde' (ca 1950).*

De rooms katholieke opleiding tot
gezinsverzorger was dus in eerste
instantie gebaseerd op herstel van de
maatschappelijke verhoudingen in

Nederland direct na de oorlog en paste in het kader van de wederopbouwgedach-
te. In die geest werd er door de eerste docenten ook met veel elan gewerkt en die
geest wisten zij ook over te brengen op de meisjes.

Die meisjes waren meestal zo rond de vijftien, zestien, zeventien jaar. De eerste
lichting was dus net voor of in 1930 geboren. Vaak waren het meisjes uit grote

gezinnen uit kleine plattelandsgemeenten. Opvallend is door de loop der jaren het relatief grote aantal cursistes uit de Bommelerwaard. Daarbij duikt steeds weer de naam van pastoor Herman Veldman uit Ammerzoden op. Hij lijkt in eerste instantie een succesvol 'leverancier' van cursistes te zijn, maar het was meer een kwestie van uitwisseling: in Ammerzoden bestond – ook door de Derde Orde gerund – een opleiding voor bejaardenverzorgster en dus nauw verwant aan de gezinsverzorgstersopleiding te Brummen.

Vanaf de start in 1945 tot in het midden van de jaren '60 werden er jaarlijkse cursistenlijsten bewaard. Deze lijsten bevatten aanvankelijk alleen voor- en achternaam van de meisjes. Later worden soms ook plaatsen van herkomst vermeld.

De afbeelding links laat weinig te raden over. De betreffende cursiste gaf in duidelijke bewoordingen aan waar ze vandaan kwam! (Archief Schoonaerde RAZ).

Elke cursus werd vanaf het allereerste begin afgesloten met een gezamenlijk diner. Al heel gauw werd daar ook een gezellige 'culturele' avond aan verbonden, waar de meisjes toneelstukjes, balletfragmenten opvoerden of (heel veel) liedjes zongen, die vaak van eigen teksten waren voorzien en die aanvankelijk het leven in het inter-

naat 'Schoonaerde' als onderwerp hadden.

Bij het afscheid van 'Schoonaerde' werden er allerlei ervaringen op papier gezet. Per cursusjaar werden deze 'dankbetuigingen' door de leiding gebundeld en bewaard. Enkele zijn nog in het Regionaal Archief in Zutphen aanwezig (afbeelding rechts; archief Schoonaerde RAZ).

Oud-cursiste Hanny Reinders-Schut beheert een website over het voormalig internaat en daar heb ik een aantal aanvullingen gevonden voor de docentenlijst, die waarschijnlijk nog wel onvolledig is.

Medewerkers die o.a. in de loop der jaren (incidenteel) les hebben gegeven, of als ondersteunend personeel werkzaam waren:

- Pater Auspicius (Charles van Constanje O.F.M.)
- Pater Sebastianus Rijnerse O.F.M.
- Pater Dr. Fidentius van den Borne O.F.M.
- Pater Theofoor
- Pastoor Frans Smit (van Brummen)
- Mw. A. van Willigen-Arts, zangdocente
- Mej. J. Beker, lerares N 19
- Mej. H. Dijkhuizen, lerares N 21
- Mej. v.d. Berg, lerares volksdansen
- Mej. J. Jaspers, tot 1964 directrice en maatschappelijk werkster (Joke Spoorenberg-Jaspers)
- Pater Constans Dekker, pastoor te Eerbeek
- Mej. v.d. Heuvel
- Dhr. A.L. Veltman, (Anno), directeur en doceerde geestelijke stromingen
- Mw. Juul van Zuilen, adjunct directeur
- Mw. Hetty Vemer
- Mw. Graafsma
- Mw. Alie Schoonman, lerares huishoudelijk inzicht en budgeteren (HIB)
- Mw. B.M. Holleboom
- Mw. Ria van Schriek, doceerde kookles en hoe tafel te dekken
- Mw. Bolk, handvaardigheid
- Dhr. Co Boot, pedagogiekdocent
- Dhr. Otto Engels, leraar lichamelijke oefeningen, omgangskunde, gezondheidskunde
- Mw. Odilia Gerritsen
- Dhr. Jurriaan Nijkerk, docent vrije expressie
- Mw. Wil Engelhard, hoofd huishouding, in eerdere jaren lerares nederlands
- Mw. Dinie Makking, werkte in het huis in de huishouding
- Mw. Annemie Kroese-Hoek, docente KGS
- Dhr. Joop Kroese
- Mw. Erna, lerares ziekenverzorging
- Mw. Beaumont, lerares in de zorg voor het jonge kind
- Mw. Liset, lerares vrije expressie
- Dhr. Dries, leraar nederlands
- Mw. Thil Tolkamp,
- Dhr. René Colpa, conciërge vanaf 1984 tot verhuizing MDGO naar Doetin - chem

- Mw. Karin Wolterink, vanaf 01-08-1983 tot verhuizing 1984 administratief medewerkster
- Mw. Mien Kraayvanger, administratief medewerkster

In de volgende uitgave van 'De Marke' een vervolg. Ik hoop dat er onder de Marke-lezers nog mensen zijn, die óf zelf les hebben gehad op 'Schoonaerde', dan wel intern of extern leerling zijn geweest. Of misschien heeft iemand nog aanvullende informatie. B.v. op bovenstaande lijst. Alle info is zeer welkom!

Bronnen:

- Archief 'Schoonaerde' in het Reg. Archief Zutphen, nr 2.033, inv. nrs 1-17;
- 'De feestvierende parochiekerk van Brummen', Utrecht, 1953;
- website over Schoonaerde + facebookpagina
- diverse krantenknipsels en eigen aantekeningen

Willem Reusink

Getuigschrift zoals dat eind jaren '40 aan de meisjes na afloop van de cursus werd uitgereikt. (Archief 'Schoonaerde RAZ).

DERDE-ORDE-INTERNAAT
huize „SCHOONAERDE” - BRUMMEN (Gld.)

GETUIGSCHRIFT

T

ot volle tevredenheid van de leiding heeft

gedurende het cursusjaar _____ de opleiding gevolgd voor
meisjes-tertiarissen. Zij heeft in dit jaar een dieper inzicht
verworven in het serafijns levensideaal en zich met ijver op
de praktijk ervan toegelegd.

Namens de opleiding.

Namens de Derde Orde.

looft god en dankt en benedijdt, en dient hem vol ootmoedigheid.

Ons land een koninkrijk

De laatste weken staan de kranten er vol van en op tv is er ruim aandacht aan besteed: het 200-jarig bestaan van ons land als zelfstandig koninkrijk. En dat begon met de aankomst van Prins Willem Frederik op het strand van Scheveningen, waarna "het Nederlandse (?) volk met uitbundige geestdrift de vorst Den Haag binnenhaalde." U kent de beelden.

Dat was op 30 november 1813 en zoals het een prins en toekomstig koning betaamde in die tijd werden er diverse proclamaties uitgevaardigd.

Op 30 november meteen al en op 1 en 2 december zagen proclamaties van onze nieuwe soeverein vorst het licht. De proclamatie van 2 december 1813 is daarbij misschien (tegen het licht van de huidige tijd) wel een opvallende.

Deze proclamatie is als krantenknipsel hieronder en op de volgende pagina afgebeeld. Het krantenknipsel werd mij toegezonden door Jaap van der Weel, ons Marke-lid uit Hoenderloo.

2 December 1813. PROCLAMATIE van Z. K. H.
WILLEM FREDERIK, Prinse van Oranje-Nassau, enz. enz. enz., houdende aanneming door Hoogstdenzelfen, van de Souvereiniteit van Nederland.

Zie de Proclamatie van 30 November van 1 en 6 December 1813.

WIJ WILLEM FREDERIK, PRINSE VAN ORANJE-NASSAU, aan alle, die dit zullen zien, salut!

Onuitsprekelijk waren mijne aandoeningen bij de intrede van heden binnen deze hoofdstad. Teruggegeven aan het volk, dat ik nimmer opgehouden heb te beminnen, zag ik mij, na negentien jaren, als een' vader in het midden van zijn huisgezin.

Nooit, Nederlanders! zal mijne ontvangst in Holland, nooit mijne intrede in Amsterdam, uit mijn geheugen gaan, en, bij uwe liefde belove ik het u, bedrogen zult gij u niet vinden. Gij wilt het, Nederlanders! dat ik u meer zijn zal, dan ik u, zonder mijne afwezigheid, zoude geweest zijn. Uw vertrouwen, uwe liefde legt de souvereiniteit in mijne handen, en van alle zijden dringt men op de aanneming daarvan, wijl de nood van het Vaderland, wijl de toestand van Europa dit vordert.

Welaan dan, ik zal mijne bedenkingen aan uwe wenschen opofferen; ik aanvaarde wat Nederland mij aanbied, maar ik aanvaarde het ook alleen onder waarborging eener wijze constitutie, welke uwe vrijheid tegen volgende mogelijke misbruiken verzekert; ik aanvaarde het, in het volle gevoel der verplichting, welke mij deze aanneming oplegt.

Mijne voorouders hebben uwe onafhankelijkheid doen geboren worden. De handhaving daarvan zal de nimmer ophoudende taak van mij en de mijnen zijn. Ik reken, in deze nog altijd eenigzins hagehelijke oogenblikken, op uwe medewerking en opofferingen, en weldra zal, na eene korte inspanning, geen vreemdeling meer op uwen grond aan de geestdrift der herborene Natie, aan de zegepralende wapenen onzer Bondgenooten, onder Gods hulp tegenstand kunnen bieden.

Gedaan op het Raadhuis van Amsterdam, den 2^{en} December 1813.

(was get.) WM. FR. PRINSE VAN ORANJE.

De aankomst van Prins Willem Frederik vanuit Engeland op het strand van Scheveningen. Tekening H.P. Oosterhuis, 1814, ontleend aan Dr. C. te Lintum, 'Een eeuw van vooruitgang', Zutphen, 1914. Tekening onder idem.

Intussen was in november 1813 was door het Voorlopig Bestuur - een adellijk driemanschap bestaande uit Adam Frans Jules Armand graaf Van der Duyn, heer Van Maasdam, Gijbert Karel van Hogendorp en Leopold van Limburg Stirum een ontwerp-grondwet opgesteld, waaraan de toekomstig soeverein vorst zich zou dienen te conformeren. Het begin van onze constitutionele monarchie.

Het driemanschap

G.K. van Hogendorp - L. van Limburg Stirum - F. van der Duyn van Maasdam

Alzoo de Regeringloosheid veel is voorgekomen in de meeste fieden, door wyze voorzieningen van de notabelste Ingezetenen, maar het ALGEMEEN BESTUUR geheel verwaarloosd en in niemands handen is, terwyl het geroep van alle zyde om zulk een BESTUUR tot redding van het Vaderland, onze harten diep getroffen heeft; Zoo is het dat wy besloten hebben hetzelve op te vatten tot de komst van ZYNE HOOGHEID toe. – *Bezwerende alle de brave Nederlanders om zich te vereenigen tot ondersteuning van dit ons cordaat besluit. GOD helpt die genen, die zich zelve helpen.*

's Gravenhage, den 20ste November 1813.

(Geteekend) F. VAN DER DUYN VAN MAASDAM.

G. K. VAN HOGENDORP.

In april 1813 was Willem Frederik door de Engelsen gepolst voor het koningschap in Nederland, iets wat Willem Frederik maar al te graag wilde. De bemoeienis van Engeland was niet zomaar. In de eerste plaats als tegenwicht voor Oostenrijk, dat om historische redenen nog aanspraak dacht te kunnen maken op de zuidelijke Nederlanden (België) en in de tweede plaats waren bijna alle Nederlandse koloniën onder Engels bestuur gekomen in de Franse tijd. Met Willem Frederik als Koning Willem I kreeg Nederland - op de Kaapkolonie na - alle overzeese bezittingen weer terug. Dit alles werd bevestigd op het Wener Congres van 1815. Willem I zou zich ontpoppen tot de Koopman-Koning

Willem I, de Koopman-Koning

De eerste koning van Nederland was na de Franse overheersing een verademing voor het (noord)Nederlandse volk, vooral door zijn opbouw van de Nederlandse welvaart, want in 1813 lag de handel in het noorden van ons land zo goed als stil en was het zuidelijk deel weliswaar wat meer ontwikkeld in de handel, maar toch was ook hier het economisch klimaat verre van ideaal.

En dus werden de plannen van Willem I met voortvarendheid in praktijk gebracht en ontstonden er o.a. de Rijksmunt, de Nederlandse Bank, de Nederlandse Handelsmaatschappij en werd later het Cultuurstelsel ingevoerd. Instellingen die het in die tijd op vooruitstrevende wijze mogelijk maakten Nederland een plaats in Europa te geven en die de basis hebben gelegd voor een stevig economisch stelsel. Natuurlijk is daar met de kennis van nu wel het één en ander over op te merken, maar feit blijft dat het voor Ne-

derland als staat een gunstige ontwikkeling is geweest. En dat ondanks het feit dat Willem I besloot en decreeteerde bij Koninklijk Besluit, want enig democratisch gevoel was hem volkomen vreemd. Het mag al bijzonder heten dat hij mensen met - ook al weer voor die tijd - goede ideeën de kans gaf deze in praktijk te brengen (denk b.v. aan Generaal van den Bosch van de Koloniën van Weldadigheid).

Willem Frederik werd in 1772 geboren als zoon van stadhouder Willem V. Hij trouwde in 1791 met zijn nicht Wilhelmina van Pruisen. Hij regeerde tot 1840 en werd opgevolgd door zijn zoon Willem II. In datzelfde jaar trouwde hij de zuid-Nederlandse gravin Henriëtte d'Oultremont. In 1843 overleed Willem Frederik.

In de maand december en begin volgend jaar zullen er nog wel boeken over Koning Willem I verschijnen. In de eerste plaats zijn biografie door Freek Schlingemann, waarin een ander beeld van onze eerste koning wordt neergezet.

Ook verschijnen er biografieën van zijn opvolgers, Willem II en Willem III.

Met dank aan Jaap van der Weel.

Willem Reusink

Nieuwe boeken in de bibliotheek van De Marke

Op 15 november j.l. is een nieuwe uitgave verschenen van de Stichting Historisch Onderzoek Zuid-Oost Veluwezoom (SHOZOV), in de vorm van het boek: 'Over erven en geërfden, de marken van Spankeren, Soeren, Dieren en Ellecom', door A.T.G. Elzebroek, W.G. van den Beukel en J. Striker (ISBN 978-90-808838-0-2). In dit boek wordt uitvoerig de geschiedenis beschreven van de marken in de kerspels van Spankeren en Ellecom, die gedurende een periode van circa 550 jaar het beheer hebben gevoerd over de woeste gronden in deze omgeving.

De SHOZOV had bij haar naspeuringen het geluk dat er veel oude gegevens te achterhalen bleken, zoals b.v. het 'Markenboek van Spankeren ende Soeren', waarin lijsten van geërfden uit o.a. 1339 en 1472. Heel aardig om te lezen is hoe de marke aan inkomsten kwam.

Vijf jaar lang hebben vijf mensen uitgebreid archiefonderzoek gedaan. Daarvoor moesten zij naar Doesburg, Arnhem, Zutphen Zwolle, Barneveld, Utrecht en Anholt (D) om in een tijdrovende zoektocht relevante documenten op te sporen, waarbij toeval en geluk soms een rol speelden.

Ook wordt in het boek aandacht besteed aan de 'Buurtschap van Dieren'.

Het boek bevat ruim 310 pagina's en meer dan 200 afbeeldingen, waaronder niet eerder gepubliceerd materiaal. Voor mensen die van regionale geschiedenis houden is het boek een regelrechte aanrader.

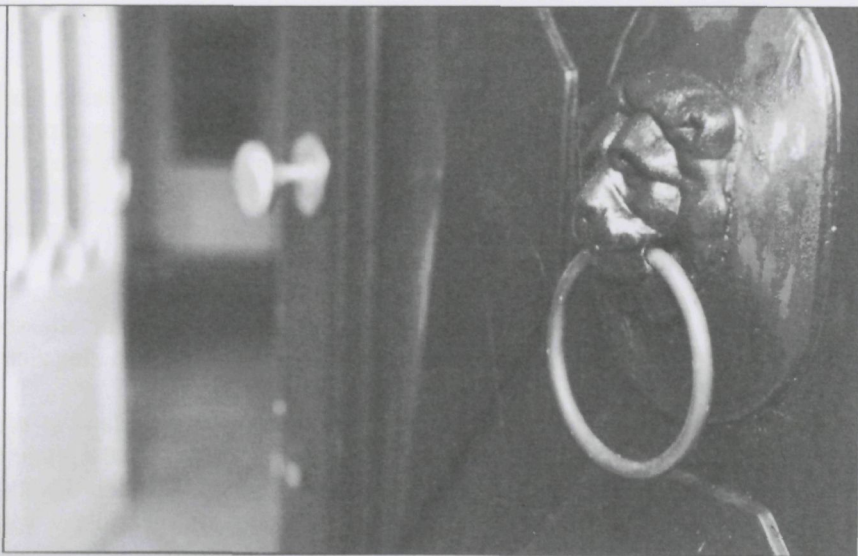
Tijdens de presentatie van het boek in de Spankerense kerk, waar een vertegenwoordiging van onze vereniging bij aanwezig mocht zijn, werd door de schrijvers (en anderen) een middeleeuwse 'rechtszaak' nagespeeld, geheel in passende kledij en met oud-nederlands taalgebruik.

Over erven en geërfden

De marken van Spankeren,
Soeren, Dieren en Ellecom

A.T.G. Elzebroek
W.G. van den Beukel
J. Striker

EEN KIJKE ACHTER DE DEUR VAN...

Monumenten in de gemeente Brummen

De in Leuvenheim woonachtige fotografe Léontine van Geffen-Lamers heeft een schitterend boek gemaakt over een aantal monumenten in de gemeente Brummen. Zij geeft het boek geheel in eigen beheer uit en ook de research hield zij in eigen hand. Het boek 'Een kijkje achter de deur van... Monumenten in de gemeente Brummen' gaat over monumenten in de gemeente Brummen en dan niet alleen de voorkant en het bouwjaar, maar ook wat er achter de voordeur is te zien. Het boek geeft prachtige details met daarbij mooie verhalen van Marguerite Tuijn.

Op de website www.monumenten-boek.nl vindt u veel informatie over het boek en de gefotografeerde huizen.

Verder werd onze bibliotheek verrijkt met de boeken:

'Kuuroord Laag-Soeren, de vele levens van dit kuuroord. Historische namen passeren de revue;

'Vele wegen leidden naar Eerbeek'. Molukse jongeren interviewen eerdere generaties;

'Aan water nooit gebrek. Een tocht langs oude Veluwe industrieën'.

Jan Regelink

Nieuwe opzet Kadastrale Atlassen Gelderland

Al tientallen jaren verzorgt de Stichting Werkgroep Kadastrale Atlassen Gelderland vanuit Velp de lokale kadastrale atlassen, gebaseerd op de minuutplans uit 1832. Deze vrijwel uniform uitgegeven boekwerken – meestal in portefeuillevorm met daarin een boekje en een aantal losse kaarten – zijn voor de beoefenaars van lokale en regionale geschiedenis bijna onmisbare informatiebronnen. De meeste van onze lezers zullen ze dan ook wel kennen of in bezit hebben.

Nu echter per 1 januari a.s. de subsidie van de provincie op deze uitgaven wordt stopgezet ziet de stichting geen mogelijkheden meer de nog geplande atlassen in dezelfde uitvoering te laten verschijnen. De stichting is dan ook van zins zich per of na 1 januari 2014 op te gaan heffen.

Het Gelders Archief heeft een Werkgroep Kadastrale Atlas Gelderland in het leven geroepen en gaat zich nu in de toekomst bezighouden met een digitale verspreiding van de kadastrale gegevens. De fysieke uitvoeringen zullen dus tot het verleden gaan behoren. En dat zal nog heel wat regelmatige gebruikers van de atlassen spijten.

De nieuwe werkgroep is er van overtuigd dat deze nieuwe aanpak voor de gebruikers van kadastrale informatie uit 1832 in deze moderne wijze van raadpleging op lange termijn alleen maar voordelen biedt.

Bovenstaand is een korte samenvatting van informatie die toegezonden werd door Marke-lid Jaap van der Weel uit Hoenderloo.

Verzameldag 2014

In 2012 hebben de vier historische verenigingen van Zutphen, Gorssel, Lochem en 'De Marke' een verzameldag georganiseerd, die in Gorssel werd gehouden (zie foto). Bij het dagelijks bestuur van de Historische Vereniging Zutphen is de vraag binnen gekomen of er een opvolging komt van deze verzameldag.

Zo ja, dan wordt deze dag op 12 april 2014 van 10:30 tot 16:00 uur gehouden in 'Het

Trefpunt' te Gorssel.

Voordat het bestuur van 'De Marke' besluit mee te werken aan de organisatie, is het belangrijk te weten of er bij onze leden animo is om deel te nemen.

Gaarne verneemt het bestuur of er onder ons leden zijn, die met hun verzameling zo'n dag willen opluisteren. Wilt u meedoen, laat dat weten aan het secretariaat of aan bestuurslid Joop Zengerink. Adressen staan in het colofon voorin 'De Marke'.

Museum Wacht

"Alle specialismen onder één dak"

Restauratie

van alle voorkomende materialen en objecten

Calamiteiten

calamiteitenservice en maken van calamiteitenplannen

Transport

van museale objecten (Nationaal en Internationaal)

Reiniging en desinfectie

van collecties of objecten

Opslag

geklimatiseerd en beveiligd

Advies

mbt. brandbeveiliging en veiligheid

www.museumwacht.nl

Lian Brandsma
Uitvaartzorg

Voor een uitvaart met zorg

in Loenen, Eerbeek, Dieren e.o.

tel. 06 23 00 95 51

www.lianbrandsmauitvaartzorg.nl

